

5.

Melléklet a „Magyarország“ 24-ik számához.

28
188

BALLAGI MÓR,

Hirdetmény

a pestvárosi követválasztás és tisztujítás tárgyában.

Miután Ő Felsége legmagasabb határozata nyomán a koronázási országgyűlés bekövetkezte rövid időn várható; miután másrészt városi tisztujítás és képviselőválasztás 1848. óta a törvény értelmében nem tartathatott, s a legközelebb belépett tisztikar csak az átmeneti időszakra helyettesítés útján ideiglenesen választaték; miután végül mindkét tekintetben legelőször is a választók összeírása szükséges: ennél fogva a folyó évi január 2-án tartatott város-hatósági közgyűlésen az 1848-ik évi V. törvénycikk 7. és 8. §§-hoz képest a követválasztási ügynek minden ágazataiban kezelésére és vezérletére egy középponti választmány oly módon lett kiküldve, hogy abban a városnak külön választó kerületei mind képviselve legyenek; — egyuttal pedig, miután a törvényhatóság szervezésének befejezése után a tisztujító szék legott megtartatni fog, ugyanazon központi választmány megbízott, hogy az 1848-iki XXIII. t. cz. 11. §. értelmében Pest városnak azon választóit is, kik az idézett törvény 6. § ban körülírt képességgel bírnak, összeírja, és az összeírtak névjegyzékét bemutassa, hogy a tisztujító szék minél előbbi megtartása iránt további intézkedések tétethessenek.

Ezekhez képest Pest város mindazon lakosai, törvényesen bevett valláskülönbség nélkül, kik az 1848-diki V. illetőleg XXIII. törvénycikk értelmében választási joggal bírnak, ezennel fölhívattak, hogy az alább kitett helyen s időben a választók sorába leendő bejegyeztetés végett magukat személyesen annál bizonyosabban jelentsék, mivelhogy különben választásra ezuttal bocsáttatni nem fognának.

Az 1848-iki V. törvénycikk 2-ik §. szerint az országgyűlési követek választásában szavazattal bírnak, vagyis e tekintetben választóknak bejegyeztetnek Pest városának mindazon bennszülött, vagy honosított, legalább 20 éves és sem atyai, sem gyámi, sem gazdai hatalom, sem valamely elkövetett súlyosb bűntény miatt fenyték alatt nem levő lakosai, a nőket kivéve, törvényesen bevett valláskülönbség nélkül:

- a) kik Pesten 300 pengő forint értékű házat vagy földet bírnak;
- b) kik mint kézművesek, kereskedők, gyárosok itt letelepedve vannak, ha tulajdon műhelylyel, vagy kereskedési teleppel, vagy

gyárral bírnak, és ha kézművesek, legalább egy segéddel folytonosan dolgoznak;

c) kik, habár a fönntebbi osztályokba nem esnek is, saját földbirtokukból, vagy tőkájökből eredő 100 pengő forint évenkénti állandó s biztos jövedelmet kimutatni képesek.

d) Jövedelmükre való tekintet nélkül a tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiái művészek, tanárok, a magyar tudóstársaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segédlelkészek, községi jegyzők és iskolatanítók azon választó kerületben, melyben állandó lakásuk van. Végre:

e) kik az 1848-iki törvény szentesítéseig pestvárosi polgárok voltak, ha a fönntebbi pontokban leirt képességgel nem bírnak is.

A városi tisztikar- és képviselők megválasztására vonatkozólag pedig az 1848-iki XXIII. törvényczikk VI. §. szerint választási joggal bírnak, vagyis e tekintetben választók lesznek e város mindazon lakosai, a nőket kivéve, kik teljes koruak, sem atyai, sem gyámi, sem gazdai hatalom, sem valamely súlyosb büntény miatt fenyíték alatt nincsenek, törvényesen bevett valláskülönbség nélkül; ha

a) a város határához tartozó és a telekkönyvben tulajdon, vagy egyszersmind hitveseik nevére is különleg beirt oly ház vagy telket egy év óta bírnak, melynek értéke 2000 pengő forint.

b) A város határában mint kézművesek, bejegyzett kereskedők, gyárosok egy év óta telepedve vannak, tulajdon műhelylyel vagy kereskedési teleppel, vagy gyárral bírnak, és ha kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiái művészek, tanárok, a magyar tudóstársaság tagjai, kik a városban egy év óta telepedve vannak, és 100 pengő forint házbért fizetnek.

d) Ezeken kívül mindazok, kik a város kebelében két év óta telepedve vannak, és 800 pengő forint biztos jövedelmet keresetük, vagy tőkeérték után kimutatni képesek.

e) Kik az 1848-diki törvény szentesítéseig pestvárosi polgárok voltak, ha a fönntebbi pontokban leirt képességgel nem bírnak is.

Figyelmeztetnek egyuttal e város lakosai, hogy a bejegyzés végett jelentkezők, képességüket, a mennyiben az összeíró választmányok arról a kezeiknél lévő adatokból tán meg nem győződhetnek, igazolni tartoznak; valaminthogy a követválasztási törvény ama rendeletére is különösen figyelmeztetnek, mely szerint az, ki bejegyeztetés végett magát az összeíró választmányok egyike előtt nem jelentette, e végett többé a középponti választmányhoz nem járulhat.

Pest városának öt (követ-) választó kerületei egyébiránt a népszám alapján következőleg lettek fölosztva:

Az 1-ső kerületet képezi az egész belváros és a Lipótvárosból a Redoute-épülettől kezdve a feldunasor, egész a kereskedelmi tésztület épületéig bezárólag, s onnan visszafelé a Dorottya-utcának

Duna felőli oldala egész a Vogel-féle az előtt 16. most 302. számú házig terjedő rész.

A 2-ik kerületbe fog tartozni a lipótvárosi Dorottya-utcai Heinrich-féle azelőtt 17. most 301. számú háztól kezdve az egész Lipótváros, és a Teréz-városból az 1. számú Huszár-féle háztól kezdve egész a 348. számú volt Melcher-féle, most pedig Hering, illetőleg Schneider Ignác-féle házig a keresztutczában terjedő városrész.

A 3-ik kerületbe tartozand az említett Hering vagy Schneider Ignác-féle 348. számú háztól kezdve egész a Terézvárosi kéményseprői-utcai azelőtt Schlick Henrik-féle 1008., most pedig Krausz Antal-féle 1083. számú házig terjedő városrész.

A 4-dik kerületbe tartozand az Essig-féle az előtt 1009. számú most pedig Durlach Gusztáv-féle 1084. számú háztól kezdve a Terézváros hátralevő része, és a Józsefvárosi 1. számú Németh Samu-féle háztól kezdve, egész a Stáció-utczában 632. szám alatti Derra-féle tres telkig terjedő városrész.

Az 5-dik kerületbe végre tartozik Forleitner Mátyásnak Józsefvárosi 633. számú házából kezdve a Józsefváros többi része, és az egész Ferenczváros.

Beírásra jelentkezhetni folyó 1861-iki február 11-től egész február 25-dikéig bezárólag, és pedig az 1-ső kerületre nézve a városházán; — a 2-ik kerületre nézve az István Főherceghez címzett vendégfogadó épületében; — a 3-ik kerületre nézve a Köztelek épületében; — a 4-ik kerületre nézve a Nemzeti Muzzeumban; az 5-ik választó kerületre nézve a Köztelek épületében, — hol az összeíró küldöttségek reggeli 9 órától déli 12 óráig, és délutáni 3 órától egész 6-ig folyvást együtt ülendnek.

A követválasztókat tartalmazó összeírásoknak egyik példánya mindeoki általi megtekinthetés végett f. é. február 26, 27 s 28-dik napjain a városházán a tanácssteremben ki fognak tétetni, és mindenki, ki az összeíró választmány által a bejegyzéstől elmozdított, valamint az is, ki másnak bejegyzése ellen észrevételt tenni kíván, az összeírásnak e tekintetbeni megigazításáért február 28-tól számítandó 3 nap alatt, ugymint február 28-án, márczius 1-én, 2-án a központi választmányhoz folyamodhatik, mely minden üléseit a városházán a tanácssteremben nyilvánosan tartandja.

A követválasztásra vonatkozó egyéb rendszabályok, valamint szinte a tisztujítás iránti további intézkedések, utóbb fognak köztdomásra bocsáttatni.

Kelt Pesten, a középponti választmánynak 1861-diki január 14-én tartott üléséből.

Báró Prónay Gábor, elnök.

Ráth Károly, jegyző.

Bizottmányi előterjesztés

a fővárosi közrendészet szervezése tárgyában.

Mintegy huszonhét év előtt súlyos panaszok merültek fel Pest városában arra nézve, hogy a személy- és vagyonbátorság fentartásáról kellőleg gondoskodva nincs, a mennyiben oly botrányos büntettek elkövetése rázta meg a közönséget, melyek szabályszerűleg kezelt közrendészet mellett alig lehettek volna elkövethetők. Ekkor a fővárosi közrendészet szervezésére megtétettek a legelső lépések az által, hogy rendező királyi biztosal báró Mednyanszky Alajos küldetvén ki, a fő s alkapitányi hivatalok az ő vezetésével mellett újra szerveztettek s utasításokkal láttattak el.

Az ezen szervezés tárgyában vezetett s 1836. sept. 29.-kén befejezett s aláírt terjedelmes jegyzőkönyv, a kidolgozott utasításokat tartalmazó mellékleteivel együtt, 1837. július 7.-én a királyi kamarához megerősítés végett fölterjesztetett. Ezen utasításokban megvan határozva mindenekelőtt a főkapitánynak hivatalos hatásköre, hova azonban oly kisebb helyérdekű ügyek is soroztattak, melyek szorosan véve, az illető városrész alkapitányi hivatalához legcélszerűbben utasíthatóknak, míg másrésről az alkapitányokra oly közrendészeti dolgok is bízattak, melyek az egész város közbátorsági érdekeibe vágván, a központi főkapitányi hivatal kezeiből a közrendészet feladatának veszélyeztetése nélkül el nem vehetők. E mellett nem csak mindenik alkapitány kapott terjedelmes utasításokat, hanem a kisebb szabály szerint hat forintig terjedő ügyekben testületileg ítélő külvárosi bíróságok, valamint ezek jegyzői mintegy kiegészítő részeivé tétettek a közrendészeti hatóságnak, reájok bízván a tűzoltó szerekre való felügyelés, valamint a kertületi biztosok eljárása fölötti örökös az idegeneket és engedély nélkül letelepedni akaró izraeliták egy a tűzveszélyre okotszolgáltatható kémények vizsgálatát illetőleg, végre még azon sajátos körülmény is előfordul, hogy ezen bíróságok a végrendeletek készítésénél közbenjárásra hivataloszerűleg utasítottak.

Ezen utasítások — az élet és gyakorlat igényei szerint több pontban módosítva bár — a forradalomig érvényben voltak. Az 1848-ik évi XXIII. t. cikkben kimondatván, miszerint minden sz. k. város, épen egy mint a megye, a maga területén önálló törvényhatóságot képez, a város azonnal igénybe kívánta venni a törvényhatóságok szabványkészítési jogát, és a törvény kihirdetése után egy választmányt nevezett a közigazgatási szervezet alaprajzána kidolgozására. A bizottmány jelentése folytán 1848. júl. 22.-én s következő napokon tartott rendkívüli közgyűlés a közigazgatási alaptervet, egy a hivatalok tagozására, mint hatáskörére nézve megállapította; s nov. 9.-kén a belügyminiszter elé terjesztettek, azon kijelentéssel, hogy ezen alapterv nyomára a város küldöttségeket fog nevezni a részletes szabványok és utasítások kidolgozá-

sára, mi különösen a közrendészet ügyében annál szükségesebb volt, mert a kapitányi hivatal feladata igen rövid körvonalakban jelöltetett meg, s mintegy ujjsmutatás történt arra nézve, hogy a teendők közül, melyek tartoznak különösebben magának a főkapitánynak működési körébe.

A közbejött véres függetlenségi háboru töltötte be az ezután következett hónapokat, s a részletes szervezeti szabványok kidolgozása igen természetesen elmaradt. Már 1849. okt. 17-én oktroyált terjedelmes hivatalos utasítást kaptak a budai városkapitány alá rendelt pestvárosi kapitányságok, mely utasítás készítésénél az 1837-ik évi utasítások szolgáltak kiindulási pont gyanánt, sőt igen sok pont szórul szóra vétetett át.

Azonban csakhamar bekövetkezett a patensekben oly gazdag országszervezési korszak, a köponti rendőrigazgatóság felállított és a városi kapitányságot a császári rendőrség félretolta.

Most, midőn a törvényhatóság gyakorlatába lépett városnak, a közrendészeti ügy szervezéséről van szó, teljes lehetetlen volna a régi határozatokhoz s illetőleg a már nevezett királyi biztos közbejöttével készített s gyakorlatba vett kapitányi utasításokhoz visszatérni; ezek — a mennyiben az akkori közjogi viszonyoknál fogva akép készültek, hogy minden lépésnél tekintettel kellett lenni a város területén lakó, de a város törvényhatósága alá nem tartozott nemesek és honoratorok kiváltságaira — sem a kor igényeinek, sem különösen az 1848. XXIII. t. cz. határozatának többé meg nem felelnek; más részről a közrendészet körül minden szabad államban érvényre emelkedő nézetekkel sincsenek összhangzásban; miután a polgárok egyéni s társulási jogait illetően túl szorítják meg s rendelik a hatóság gyámkodása alá. A közrendészet szervezésében tehát a továbbfejlesztést az 1848. jul. 22-én törvényesen megállapított s mai napig érvényes alaptervhez kellett kötni, s ennek nyomán készült az előterjesztendő javallat, és pedig a tárgy természeténél fogva két főrésze osztva, melyek közül az első tartalmazza a közrendészeti szabványokat a városi lakosok magok mihez tartá sa végett; a második pedig képét adja a közrendészet kezelésének.

A munkálat alapelvétől szolgál, s ezt határozottan ki kell mondani, hogy a közrendészet célja a polgárokat jogaik s kényelmeik élvezetében oltalmazni, a minden városi lakosnak egyenlőleg érdekében álló közrend ellen fölmerülő cselekvényeket megakadályozni s illetőleg megfenyíteni, általában a személy- és vagyonbiztonság minden veszélyezését, a mennyire lehet, elhárítani. Ennél fogva a közrendészeti hatóságok a közrend érdekében az egyeseknek segélyül lenni tartoznak a hol szükséges, de más részről kerülni fognak minden oly tényt, mi a szabad polgárok jogaik gyakorlatában korlátozná. *)

Szilágyi Virgil,
bizottm. előadó.

*) Következik a javaslat, mely a bizottmány által szabadelvű alapo kra fektetve, a közgyűlés által egyes pontokban csak annyiban módosítottó tt, a mennyiben a közgyűlés némely, az egyéni szabadságra nézve meg szorító nak mutatókozó rendelkezést még kihagyott. Az egész szervezetet, ugy a min t az közgyűlésileg elfogadtatott, a közönség kezébe lapunkhoz mellékelve adj uk.

A fővárosi közrendészet szervezete,

— megállapítva Pestváros közgyűlése által 1861-dik január 18 és 19-dikén. —

I.

Közrendészeti szabványok.

a) S z e m é l y i ü g y e k b e n.

1. Minden kapitányi hivatalnak joga van bármely háztulajdonostól és házfelügyelőtől szükség esetében megkivánni, hogy az illető házban éves vagy hónapos lakást tartó s illetőleg ott tartózkodó egyének legpontosabb jegyzékét huszonnégy óra alatt felelősség terhe alatt bemutassa.

2. Idegenekre nézve a vendégfogadók tulajdonosai kötelesek a vendégek nevét érkezésük és elutazásuk idejét tartalmazó könyvet vezetni, s ezt a kapitányi hivatalnak kívánatára bármikor felmutatni.

3. Mesterlegényeket, kik helybeli kapitányi látmozással ellátott vándorkönyvet felmutatni nem képesek, munkába felvenni nem szabad. Minden mester köteles a legény vándorkönyvét a munkaadás ideje alatt kezei közt tartani s a munkából elbocsátás napját abba feljegyezni. Vidékről vagy külföldről érkezett mesterlegények vándorkönyveiket három nap alatt a kapitányi hivatal által láttamoztatni tartoznak.

4. Cselédek a kapitányi hivatal által rendesen kiállított helybeli hatósági cselédkönyv nélkül, illetőleg a kapitányi hivatal által láttamozott vidéki hatósági cselédkönyv nélkül szolgálatba fogadni tiltva van, minden cselédváltás a szolgálatadó által az illető cselédkönyvbe följegyzendő. Vidékről vagy külföldről érkezett cseléd rendes cselédkönyvét három nap alatt láttamoztatni tartozik. A cselédi szolgálat felmondására nézve fenálló törvényes gyakorlat szolgálat sinórmértékül. Ha egy vidéki vagy külföldi születésű cseléd 14 napnál tovább szolgálaton kívül van a nélkül, hogy e részben magát elfogadható okkal igazolná — a városból kiutasíthatatik; helybeli születésű ilyen egyén a javítóházba küldethetik.

5. Szekerészek, targonczások, hordárok, puttonosok és favágókról külön jegyzékek lévén vezetendők, azok folyó számokkal láttatnak el, mit szállító- s illetőleg munkaeszközükön viselni tartoznak, e mellett egyszersmind állomásuk változtatását 24 óra alatt bejelenteni kötelesek.

6. Azon munkások, kik napszámban dolgoznak, illető hatóságuktól nyert s kapitányilag láttamozott igazolvány nélkül a fővárosban nem tartózkodhatnak. Ha valamely munkásról tapasztaltatnék, hogy betegségi vagy egyéb elfogadható ok nélkül hosszabb időn át a munkát kerülve tartózkodik a városban, a városból kiutasíthatatik, vagy a javító intézetbe küldethetik a szerint, mint vagy külszármarzásu vagy helybeli születésű.

7. A koldulás szigorúan tiltva van, és oly egyén, ki kolduláson éretik, a mennyiben vidéki vagy külföldi származásu volna, kiutasítandó, a mennyiben pedig helybeli, ezen esetben, ha tehetetlen

nyomorék, a szegények házába utasítatik — az egészséges munkakertülő koldus pedig javítóházba küldetik.

b) Közegészségi ügyben.

8. A közegészségi állapotra különösen a tisztaság nagy befolyással lévén, minden háztulajdonos, illetőleg a ház jövedelmének kezelője köteles gondoskodni arról, hogy a házban vagy udvaron levegőt rontó foglalkozásnak vagy rondaságnak helye ne legyen, a szemét össze ne halmoztassék; a trágya-gödörök, ott, hol istállók vannak, folytonosan befödve tartassanak s időről időre kiürítesenek.

9. Az utcák és köztérek tisztántartásáról gondoskodni a hatóság egyik főfeladatául tekintvén, szigorúan tiltva van az utcákat és köztéretet bármikép tisztátalanítani, bűzös folyadékokat vagy más tárgyakat az utcára vezetni, illetőleg kitenni vagy nyilvános helyre a szemetet letenni.

Az ilyen tisztátalanságok eltávolítása az azt okozóknak költségére történik s e mellett fenyíték alá is esik.

10. Azon vállalkozók, kikre a szemétnak, a kövezen összehalmozott sárnak s télen át a hónap a városbéli kitakarítása tartozik, a hanyag eljárásért és mulasztásért aképp felelősek, hogy ezen kitakarítás a hatóság által az ő költségükre fog haladéktalanul eszközöltetni.

11. Ragályos betegségekbe esett egyének általában, különösen pedig az ily betegségbe esett azon nőszemélyek, kik az érzékiiséget keresetforrásul használják, valamint a hasonló bajba esett cselédek betegségi állapotukat az illető hatósági orvosnál bejelenteni büntetés terhe alatt tartoznak a végett, hogy a körülményekhez képest vagy kórházba vitelük eszközöltessék, vagy a baj tovább terjedésének akadályozása végett felelősséggel járó felügyelet alá helyeztessenek.

12. A gyári és kézműipar oly nemeire nézve, melyek kezeleése az egészségre ártalmas, vagy a városi életre általában kellemetlen bűzök szétterjedésével jár, ipartelepét csak a hatóság által kijelölendő helyen szabad felállítani.

13. Minden vágómarha, mielőtt vágószékre vitetnék, hatósági orvosi vizsgálat alá esik, s nem csak beteg marhának levágása és eképp egészségtelen húsnak mészárszékekbe vitele jó büntetés alá, hanem általában tiltva van a legegészségesebbnek látszó marhát is orvosi vizsgálat s ennek alapján kiszolgáltatandó engedély nélkül levágnatni.

14. Minden ételmi szernek, valamint különösen a tejnek, ugy a kávéházi, korecsmái s pálinkamérési italoknak egészségtelen vegyítékkeli keverése nem csak az eképp kevert ételmi szerek és italok elkobzását, de a tettnek megfenyítését is vonja maga után.

15. A vendéglőkben, kávéházakban és kávémérésekben használat alatt álló rézedények, a mennyiben kellőleg czinezetteknek nem találhatnának, elkobzás alá esnek.

16. Az emészítő gödörök ásatására nézve szabályul szolgál,

hogy azok legalább hat lábnyi mélységgel birjanak, az ártalmas kigőzölgés elhárítása végett.

c) Köz b átorságra nézve.

17. Tűzveszély alkalmával a kapitányi hivatal helyszínéni intézkedéseinek mindenki föltétlenül engedelmeskedni tartozik; az égés alatti házzal határos köztér vagy utczarész a közönség elől nem csak a végett, hogy a tűzoltási intézkedésnek az összezsödült nép utjában ne álljon, hanem azért is, hogy a veszélyezett házakból kitakarított ingóságoknak egyelőre is biztos helyük legyen — elzárandó lévén, szükség esetében joga van a kapitánynak, a különben elidegeníthető tárgyak fölötti ügyelet végett, a jelenlevők közül bárkit igénybe venni s a felügyeléssel, ideiglenesen felelősség mellett, megbízni.

18. Gyűárukat, löport, salétromot s általában bármely gyúlható tárgyat tiltva van nagyobb mennyiségben kovácsműhelyek, vendéglői konyhák, gőzgépek hajtására, közzénnel tüzelő gyárak s iparüzletek közelében s általában minden ily veszélyt okozható hely szomszédságában tartani.

19. Köztereken, utczákon s a Dunaparton is minden sütés főzés általában tiltva van; a gesztenyesütők ezen tilalom alól kivéve lévén, ők kellőleg elzárt sütőkályhát kötelesek tartani, nehogy a tűz a járók kelők öltözékében kárt okozzon.

20. Szivarozás és dohányzás nem csak minden középületben, de egyszersmind oly közhelyeken is tiltva van, hol könnyen gyúlható tárgyak és áruczikkék vannak összehalmozva.

21. Az utcák éjjeli világításának kellő ellátása a közbátorság érdekében szükséges lévén, valamint az éjjeli lámpáknak bárki általi eloltása közrendészeti tilalom alá esik, úgy a lámpagyújtás s utcai világítás körül fölmerülő minden vállalkozói hanyagság és gondatlanság szigoru hatósági intézkedést vonand maga után.

22. A szabad Dunában fürödni nemcsak közszemérem iránt tartozó tekintetből, hanem az ebből származó veszélyek miatt is tiltva van, a hatóság gondoskodni fogván oly helyek kijelöléséről, hol botrány és veszély nélkül fürödni lehet.

23. Építésekneli állványok felállításánál köteles minden építető egy hatósági egyén szemléjét igénybe venni arra nézve, hogy ha szükséges volna hatósági mérnök közbejöttével is, megvizsgálassék vajjon azon állványok a járókelő közönséget vagy munkásokat nem veszélyezik-e?

24. Állatseregletet a közönség számára megnyitni tiltva van, mielőtt az állatkiallító hatóságilag megvizsgáltatnak, s a közönség minden veszélytől megóvására elég erőseknek találtnak.

25. Bár mily ebet szájkosár nélkül az utcára vagy közhelyre bocsátni tilos, s az ily szájkosár nélküli ebek a peccér rendelkezése alá esnek.

d) Vásári ügyekben.

26. Az országos vásárok tartására hatóságilag kijelölt helyeken kívül más köztéren vásári sátrakat emelni, vagy vásári tár-

gyakat kiállítani tilos. A napi- s hetivásárok helyei azonban a vásári tárgyak különböző neveit illetőleg, egyedül az eladók s vevők érdekében levén kijelölve, ez a forgalom korlátozására nem szolgál ugyan, de egyes bizonyos helyek kötelezőleg jelöltetnek ki annyiban, a mennyiben ezt a közegészség, közbátorság vagy tisztaság érdekei kívánják.

27. Országos vásárok tartására nézve, az ünnepet illetőleg, a régi gyakorlat szolgál szabályul; hetivásárok csak köznapokon tarthatnak, ha országos vásár kezdete ünnepre esik, akkor az a következő napra marad, ha pedig a keddi s pénteki hetivásárok, vagy a csütörtöki marhavásárok valamelyike esnek ünnepre, akkor ily hetivásár az előző napon tartatik meg. A vásár tartama, mely az országos- és hetivásárookra nézve köznapokon megszorítást nem szenved, a napivásárookra nézve köznapokon a téli hónapokban reggeli 7 órától, nyári hónapokban pedig reggeli 6 órától déli 12 óráig, ünnepeken pedig reggeli 9 óráig terjed.

28. A hetivásár előtti napok délutánján vidékről hajón vagy tengelyen megérkezett élelmiszerek, szokott helyeiken áruba bocsáttathatnak, s minden megszorítás nélkül árulathatnak. A hetivásáron el nem adott élelmiszerek a következő hetivásáron leendő kiállításig nyitott boltban a vidéki tulajdonosok által is eladathatnak.

29. Dobos gabonának és ázaléknak, ugy ártalmas vagy bármi idegen vegyítéssel kevert minden piaczi tárgynak, éretlen vagy rothadt gyümölcsnek, rothadásnak indult halnak, gyanus gombanemeknek s általában az egészségre ártalmas minden tárgynak árulása általában tiltva van, s egyszersmind elkobzás alá esvén, megsemmisítendő.

30. Valamint az árszabás alá eső hus- és süteményneműeknél, ugy általában bármely más vásári árucikknek is eladásánál is hamis mérték használása mértékelkobzás s pénzbírság alá esik.

31. A községnek érdekében lévén némely áruk vásári rendes árkeletét, s a város szükségletét nyilvánosságban tartani: ez okból a gabonaneműeknek, szénának, szalmának, ugy a vágómarhának és sertésnek eladásánál heti- mint országos-vásárokon mind az eladónak, mind a vevőnek kötelessége a helyszinén levő illető hatósági egyénnek kérdésére lelkiismeretesen felfedezni az eladott, s illetőleg megvetett ily tárgyak mennyiségét, valamint kialkudott árát.

32. A hetivásárokat előző délutáni elővásárokon általában, a heti- s napivásárokon pedig, ünnepeken reggeli 8, s köznapokon 10 óra előtt vásári cikkeket sem a városban, sem a vámházon kívül elővásárlásképen a végett megvenni nem szabad, hogy azok másodkézből eladassanak. Ezen tilalom áthágói pénzbírság alá esnek.

33. Ha az eladók között a vásári hely fölött egyenetlenség támad, ennek eligazítását a legközelebb levő hatósági biztos megkísérti, s ha ebben valamelyik fél még nem nyugszik, az illető városrész alkaptányához folyamodhat, ki azonnal intézkedni fog,

hogy ily egyenetlenségből sem az eladókra, sem a vevőkre hátrány ne származzék.

34. Mindenkinnek joga van az általa megvett szarvasmarháról és lóról a lehető legkölvetkezések elbáritása tekintetéből a hatóságtól marháislevelet kivánni, hogy a megvett jószághoz tulajdon jogát bármely perczben igazolni képes legyen.

e) A közlekedésre nézve.

35. Közhelyeken és utczákon tiltva van árusátrakat, nyilvános mutatványokat, áruasztalokat akkép állítani fel, vagy eladásra szánt tárgyakat akkép tenni közszemlére, hogy ez által a járókelők kényelme hátrányt szenvedjen, vagy a közlekedés bármikép is gátoltassék.

36. Targonczával, gyalogkocsival, lóháton vagy bérkocsival a járdákra menni, vagy hordót a járdán hengeríteni nem szabad. A bérkocsisok általában úgy a dijszabás megtartására, mint arra nézve, hogy az illető állomások a szükséges bérkocsikat sem nappal, sem éjjel ne nélkülözzék, hatósági felügyelet alatt állanak, s az ide, valamint általában az utczákon hajtásra vonatkozó kapitányi intézkedések áthágói fenyték alá esnek.

37. A hidoni közlekedés akadályai akár magán cselekvényből, akár a forgalom élénkségéből származnak, a kapitányi hivatal által haladék nélkül elbárittatnak, ha pedig a közlekedést bárkinek rendellenes cselekvénye, vagy a hidpénz szedésével foglalkozók hanyagsága gátolná, ez a szükséges kapitányi intézkedést vonandja maga után. A hidpénzszedés közben elkövetett kisebbszerű zsarolás szinte kapitányi fenyték alá tartozik.

38. Építkezéseknél az építési anyagokat nem szabad az utcákon és kötéreken akép rakni le, hogy e miatt a közlekedés szenvedjen. A közlekedést akadályozó építési anyagok, állványok eltakarítása az épített költségére hatóságilag haladéktalanul végrehajtatik. Kövezések és csatornázások akép eszközöndők, hogy a közlekedés egészen elzárva ne legyen, s az átjárási helyek nappal utmutatóval, éjjel lámpával megjelöndők.

f) Kihágásokérti büntetések.

39. Mindazon esetekben, melyekre nézve a fennebbi szabványokban kimondva nincs, hogy a szabványellenes cselekvény mindjárt az első esetben büntetés alá vonandó — a kapitányi hivatalhoz tartozó illető egyének feladata a szabványellenes cselekvényt gátolni, a rendmegbontását elhárítani, s a fenytéki eljárásnak azon esetben van helye, ha a közrendészeti intézkedés sikertelen maradt.

40. A közrendészeti szabványok és intézkedések áthágásaért fenytékül 2 frttól 50 frtig terjedő bírság, vagyontalanokra nézve pedig, kiktől pénzbírságot behajtani nem lehet, 12 órától 8 napig terjedő fogság szabathatik ki.

41. Minden pénzbiroság, mely az alkapitányi bíróságok által hajtatik be, a városi szegények pénztárát illeti, s oda minden hét végén jegyzék mellett beszolgáltatandó.

II.

A közrendészet kezelése.

a) Hivatalok tagozata.

42. Főkapitányi hivatal az egész város területére, következő személyzettel: 1 főkapitány 1890 frt fizetéssel, 1 tollnok 800 frttal, 1 irtok 500 frttal, 2 hadnagy, egyik a vásári ügyekre, másik a beszállásolás közvetlen kezelésére egyenkint 630 frttal, 1 házfelügyelő 360 frttal, 2 biztos a hussal, 2 pedig a tűzifávali ellátás tárgyában 210 frttal, 3 térbiztos főkapitányi rendelkezés alatt 315 frttal, 3 felügyelő a tűzoltószerkeket illetőleg, közülük egyik felváltva éjjelenként a városháznál 210 frttal, 1 tömlőcztartó 273 frttal, 1 kulcsár, egy poroszló hadnagy, egy poroszló őrmester, 5 poroszló tizedes, 200 poroszló, 1 lovas rendőrtizedes, 11 lovas rendőr, 1 bakó, 1 szolga, mindezek a bizottság által megállapítandó fizetésekkel.

43. Bel- s lipótvárosi alkapitányság következő személyzettel: 1 alkapitány 1200 frttal, 1 tollnok 800 frttal, 1 irtok 500 frttal, 7 biztos, közülük a belvárosra négy s lipótvárosra három 315 frttal, 4 őrzetű 160 frttal, 1 szolga.

44. Terézvárosi alkapitányság következő személyzettel: 1 alkapitány 1000 frttal, 1 tollnok 800 frttal, 1 irtok 500 frttal, 6 biztos 315 frttal, 4 őrzetű 160 frttal, 1 szolga.

45. Józsefvárosi alkapitányság következő személyzettel: 1 alkapitány 1000 frttal, 1 tollnok 800 frttal, 1 irtok 500 frttal, 5 biztos 315 frttal, 3 őrzetű 160 frttal, 1 szolga.

46. Ferenczvárosi alkapitányság mint egyszersmind mezei kapitányság a következő személyzettel: 1 alkapitány 1000 frttal, 1 tollnok 800 frttal, 1 irtok 500 frttal, 3 biztos 315 frttal, 2 őrzetű 160 frttal, 1 mezei biztos 420 frttal, 12 lovas kerülő 360 frttal, 1 szolga.

b) Főkapitányi hivatal teendői.

47. Az egész város területéni közbátorság és rend fenntartásaért, valamint általában a közrendészeti szabványok szigorú megtartásaért, a főkapitány a tanács irányában felelős levén, nemcsak a közvetlenül melléje rendelt hivatali egyének és poroszlók állanak rendelkezése alatt, hanem közrendészeti intézkedésekben az alkapitányi hivatalok is tőle függenek, s rendeletei szerint eljárni, s az elforduló fontosabb rendészeti esetekről naponkint jelentést tenni tartoznak.

48. A közrendészeti hivatal-tárgyak közül a főkapitány köz-

vetlenül intézkedik, s az ügykezelés az ő közvetlen vezetése alatt áll mindazokban, mik nem különösebben valamely városrész lakóit, forgalmát s közrendét illetik, hanem az egész város közrendészeti érdekeire általánosabban vonatkoznak.

49. A személyi ügyek közül a főkapitányi hivatal teendője külföldre szóló utlevelek eszközlésére szükséges bizonyítványokat, helybeli születésű egyének számára igazolványokat, vándor- s cselédkönyveket, nemkülönbén a házalási engedélyeket kiszolgáltatni, e mellett a munkakerülöket s csavargókat, az alkapitányságok előterjesztése folytán, a városból kiutasítani, vagy javító intézetbe küldeni.

50. Közegészségi ügyben a fürdő-intézetekbeni tisztaságra s azok kellő ellátására felügyel; a bordélyházakat időnkint megvizsgálta, s a ragályos betegségbe esett nőszemélyek kórházba szállítatásáról, vagy szigorú felügyelet alá helyeztetésükről gondoskodik; a kellemetlen büzt terjesztő gyár- s iparüzletek számára a telephelyeket tanácsintézkedés végett kijelöli.

51. Közbátorságra nézve a tűzoltó szerek az ő rendelkezése alatt állanak, s tűzveszély alkalmával ő teszi a helyszínén szükséges intézkedéseket, a dunaár és jégzajlás idején, valamint a duna-jegéni átjárást, illetőleg a közbiztosság fenntartására kellő rendelkezések szinte általa tételnek.

52. Vásári ügyekben az országos vásárokonni közrend s vagyonbátorság fenntartásáról gondoskodik; az árszabás alá tartozó élelmiszerekre s ezek mértékére, valamint a marhavágásra s tűzifarakhelyekre, s azok mértékére való felügyelés közvetlenül a főkapitányi hivatal ellátása alá tartozik.

53. Közlekedést illetőleg, a hidon, vámbázaknál, gőzbajóállomásoknál, s vasuti pályafőknél a közrend fenntartása tárgyában, közvetlenül intézkedik.

54. Nyilvános ünnepélyeknél, színházakban, közintézetekben, szavalati s zenészi versenyeken, valamint a színházi s egyéb népes táncszívművekben a közrend fenntartására felügyel.

55. A katonaszállásolási ügy kezelése s általában akénti intézése, hogy egyik vagy másik háztulajdonos a többiek fölött túlterhelésben ne részesüljön, a főkapitányi hivatalhoz tartozó személyzet részéről ellátás alá tartozik.

56. A börtönök tisztaságára, rabok ellátására, s a javítóházra vonatkozó hatósági intézkedések s szabályok megtartása fölött őrködik.

c) Alkapitányságok teendői.

57. Az alkapitányt illeti a rendnek és közbátorságnak fenntartása azon városrészben, mely az ő területét képezi, ő intézkedik mindazon közrendészeti ügyben, mi különösen nincs a főkapitányhoz utasítva. A ferencvárosi alkapitány egyuttal mint mezői kapitány, a város külső területén is ügyel a közrendnek és bátorságnak fenntartására.

58. A személyi ügyek közül az alkapitány ügyel az idegenek bejelentéséről szóló szabvány megtartására, az ő felügyelete alá helyezvék a közrendészeti tekintetben a mesterlegények, cselédek, szekerészek, targonczások, hordárok, puttonosok, favágók és a közönséges munkások. A gyanus csavargókat és munkakerülőket letartóztatván, annak kipuhatolása után, vajjon helybeliek-e vagy idegenek, további intézkedés végett a főkapitányi hivatalhoz áttezi.

59. Közegészségi ügyben felügyel az utcáknak és köztéreknek tisztántartására; továbbá arra, hogy vágómarha előleges orvosi vizsgálat nélkül vágószékre ne vitessék, az élelmiszerek ártalmas vegyítékekkel keverése ellen a közönséget megóvni igyekszik, az emésztő gödrök és csatornák ásatását illető hatósági rendeletek megtartására felügyel; ezeken túl a fölött is örködik, hogy új épületbe, mielőtt ez lakhatásra hatóságilag eléggé kiszáradottnak találtatnék — lakók ne költözzenek.

60. Közbatárságot illetőleg az éji világítás rendes kezelésére, az építések nélküli állványok kellő módoni felállítására felügyel, nyilvános helyeken, korcsmákban, kávéházakban, látványoknál, állatseregletnél a közrend s a hatósági intézkedések megtartása fölött örködik; az éjjeli őrök szolgálat tekintetében közvetlenül az illető alkapitány felügyelete alatt állanak. Romlott s összeomlással fenyegetőházakról, és engedély nélküli építkezésekről hatóság; intézkedés végett jelentést tesznek.

61. Vásári ügyekben megállapított vásártartási szabványoknak, úgy a napi- mint hetivásárookra nézve pontos megtartására felügyel, különösen pedig a rend fentartásáról, és a romlott vagy hamisított élelmiszereknek, valamint az egészségtelen vagy éretlen gyümölcsök eltávolításáról gondoskodik, a marhásleveleket kiállítja, az eladási helyek fölött támadó egyenetlenséget elintézi.

62. Közlekedést illetőleg az e részben fennálló szabályok megtartására felügyel, és a rendes közlekedés gátlására szolgáló akadályok gyors elhárításáról s az utcai közlekedés helyreállításáról gondoskodik.

d) Kapitányi bíraskodás.

63. Az alkapitányok mint közrendészeti bírák ítélnék a megállapított s kihirdetett közrendészeti szabványok ellen elkövetett minden kibágás fölött, s pénz- vagy börtönbüntetést ők mondanak.

64. A magánosok közt előforduló czivódások és bántalmazások tárgyában szinte az illető városrész alkapitánya mint rendészeti fenytő bíróság jár el, teszi meg a vizsgálatot és hoz ítéletet.

65. Ugyancsak az illető alkapitány bíraskodása alá tartozik, minden szemérmert és erkölcsi közérzületet sértő oly magaviselet, mely közbotrányt okoz, valamint mindennemű állatkinzás is.

66. Végre az illető városrész alkapitánya ítélt mindazon panaszok tárgyában, melyek cselédek, bérkocsisok, szekerészek, puttonosok, hordárok, favágók és napszámosok ellen feljelentettek, a

mennyiben azok a szolgálati viszonyból származnak, s alku meg nem tartásából vagy egyik félnek túlköveteléséből erednek.

e) Végrehajtási ügyek.

67. A főkapitány közvetlenül gondoskodik a városi szépítő és építészeti bizottmány rendeleteinek szigorú végrehajtásáról, és felügyel az ezen bizottmány által megállapított intézkedések foganatba vétele fölött.

68. Peres polgári ügyekben, úgy a fenytő tárgyakban eljáró helybeli bírói hatóságok megkeresése, s illetőleg törvényszéki utasítás folytán a bírói végrehajtáshoz — ellenszegülések eseteiben — szükséges karhatalom kirendelése a főkapitány körébe tartozik.

69. A városi közigazgatási s egészségügyi hatóságok rendelkezéseinek végrehajtására — netáni ellenszegülések eseteiben — szükséges karhatalmat hatósági megkeresés folytán szinte a főkapitány szolgáltatja ki.

70. A városi tanácsnak és a városi törvényszéknek úgy egyéb városi bíróságoknak rendeletei végrehajtás végett, közvetlenül az illető városrész alkapitányi hivatalához utasíttatnak.

f) Hivatali utasítás.

71. A kapitányi hivatalhoz tartozó hivatalnokok és szolgák, egy közrendészeti intézkedéseikben s ezek foganatosításában, valamint a fenytői eljárásban s a hozott ítéletek végrehajtásában gondosan kerülni tartoznak minden oly cselekvési módot, mi a közérzületet sértené, s újabb botrányt idézhetne elő, midőn czélja volt a rendetlenséget elhárítani.

72. Az eljárás minden hosszadalmas tárgyalási jegyzőkönyvek mellőzésével a lehető legegyszerűbben szóbelileg történjék; mindenesetre azonban külön jegyzőkönyv vezetendő a közrendészeti intézkedésekről, valamint külön a fenytői eljárásról, s a jegyzőkönyv, a mennyiben magánegyenek érdekei forognak fenn, az illetők által aláírandók.

73. A fő- vagy alkapitány közrendészeti bármely intézkedése ellen a városi tanácshoz azonnal intézendő fellebbezésnek helye van ugyan, de ez az intézkedés foganatba vételét nem gátolhatja. Ellenben minden fenytői ügyben a törvényszékhez szinte az ítélet kihirdetésekor azonnal intézendő fellebbezésnek a pénzbírság behajtása előtt van helye.

74. A kapitányi hivatalok egyik fűteendője levén a bűnös cselekvények elkövetőit kinyomozni, minden oly büntényről, melynek tettese kézre került, a törvényszéknek 3 nap alatt jelentést tenni, s ezzel együtt magát a tettet beküldeni felelősség terhe alatt kötelesek.

III.

A békebiztosok (constabler)

eljárását illető szabályok.

1. A városi helyhatóság által békebiztosok választattak, kiknek nevei köztudomásul vannak juttatva.

2. A békebiztosok fülügyeleti joga különbség nélkül kiterjed a város egész területére.

3. A békebiztosok ismertető jelül az ország és a város czimérrével ékesített kis buzogánnyal vannak ellátva.

4. Ha valahol rendbontás vagy csendzavarás történik, erről a lakosok a legközelebb eső valamelyik békebiztosot kötelesek azonnal értesíteni. A békebiztos által lakott ház kapuja fölött ismertető jelül a városi zászló van kitűzve.

5. A békebiztos a rendbontókat vagy zavargókat buzogánya fölemelésével a törvény nevében rendre vagy csendes eloszlásra utasítja.

6. Ha a zavargók vagy csendháborítók a békebiztos fölszólítására nem engedelmeskednének, vagy máris fenyegetést érdemlő cselekvényt követtek volna el, azokat a békebiztos buzogányával érintve, a törvény nevében foglyokká nyilvánítja.

7. Csendzavarás, kibágás, vétség vagy bármely bűn elkövetése esetében jogosítva van a békebiztos minden ott jelenlevőt, legyen az bármily sorsú, rangú vagy polgári állású egyén, segélyül fölhívni.

8. Joga van a békebiztosnak azonnal elfogni vagy elfogatni, kik a 6-dik cikkben foglalt fölszólításnak nem engedelmeskednek.

9. Tartozik a békebiztos az elfogott vagy letartóztatott egyént vagy egyéneket azonnal, vagy a lehető legrövidebb idő alatt a város kapitányi hivatalának átadni, mely kisebb vétség vagy kibágás esetében a letartóztatottat elegendő biztosíték vagy jótállás mellett, szabadon bocsátandja; ellenben azokat, kiket ezen szakasz értelmében szabadon bocsátani nem tartozik, 24 óra lefolyása alatt az illető bíróság elé állítani köteles.

10. Az ekként biztosíték vagy jótállásra kibocsátott, köteles az ügye tárgyalása végett kitűzendő határnapon, ha kiváztatik, személyesen megjelenni; mit ha tenni elmulasztana, vagy nem akarna, a betegségi esetet kivéve, mely mentségül szolgál, — mint makacs bekisértetik, s ügye eldöntéseig, fogságban tartandó.

11. Azok felett, kiket a békebiztosok bekisértettek, az eskütszék ítél.

Az eskütszék tagjait a városi helyhatóság a körülményekhez képest nevezi ki, kik nyilvános ülésben határozzák el, vajjon a befogatott a rendes hatóságnak adassék-e át, vagy komoly megintés nélkül szabadon bocsáttassék?

Az eskütszék az előkkel együtt három tagból áll, kik közül a vádlott csupán egy izben, s legfőlebb két tagot visszavetni jogosítva van, ez esetben a visszavetettek helyére a városi helyhatóság új tagokat nevez ki.

12. A békebiztosnak mindenki engedelmeskedni tartozik; kik ellenszegülésre ingerelnek, vagy arra segédkezet nyújtanak, a vétés fokozata szerint szigorral fognak büntettetni. Azok, kiket a békebiztos a hely színén segélyül föl hív s e föl hívásnak nem engedelmeskednek, a törvény megvetőinek tekintendők.

13. A békebiztos hatásának köre áthágásával okozott sérelemért a törvény előtt felelős, s egyáltalában óvakodni tartozik, a lakosok magánjogi s családi viszonyaiba beavatkozástól.

14. A hol békebiztos van, ott társadalom is van. A társaság főnnállhatására pedig a rend és csend főnn tartásán kívül még egyéb elemek is szükségesek: ilyenek a közerkölcsiség, közegészség, közbiztonság. Ez értelemben a békebiztosok föl vannak hatalmazva:

a) Szemérmert sértő vagy közérzületet bántó s nyilvánosan elkövetett erkölcsi botrányokat a kapitányi hivatal tudomására juttatni.

b) A kap. hivatalt olyan mulasztásokról vagy hanyag cselekedetekről értesíteni, melyek által a város egyes lakosainak élete, egészsége vagy épsége veszélyeztetnék.

15. A békebiztosok könnyebbsége végett, s hogy a helyhatóságnak a közsend állapotáról folytonos tudomása lehessen: szabadságában áll a békebiztosnak a meghatározott helyen álló városi poroszlót szóval utasítani, vagy írásba foglalt jelentését neki átadni, ki aztán a városi ker. rendőrbiztos útján a kap. hivatalt a törvéntekről értesíti.

16. Az összes rendőrségi személyzet utasítva van a békebiztosoknak a szabályok értelmébeni eljárásban segédkezet nyújtani.

Dr BALLAGI GEZA.

